

บทที่ 4

สภาพสังคมไทยในอนาคต

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพสังคมไทยในอนาคต ผู้วิจัยสรุปได้ 8 ด้าน คือ (1) ด้านประชากร (2) ด้านการศึกษา (3) ด้านศิลปะและวัฒนธรรม (4) ด้านสาธารณสุข (5) ด้านเศรษฐกิจ (6) ด้านการเมืองการปกครอง (7) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและด้านสิ่งแวดล้อมและ (8) ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาภาพรวมของสังคมไทยในอนาคตเพื่อศึกษาแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในอนาคต สรุปเชิงวิเคราะห์เป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านประชากร

1. โครงสร้างครอบครัว ขนาดของครอบครัวไทยจะเล็กลงจากครอบครัวที่มีบุตรโดยเฉลี่ย 6 คน ลดลงเหลือประมาณครอบครัวละ 2 คน ครอบครัวที่มีการศึกษามีแนวโน้มมีบุตรลดลง มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวและครัวเรือนที่หัวหน้าครอบครัวเป็นสตรีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะลดลงจนเป็นปัญหาสังคม (สนิธ สมักรการ และ สุพรรณิ ไชยอำพร, 2538, หน้า 39 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540 หน้า 16 ; พรชูลี อาชาวอำรุง, 2541, หน้า 100 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541 หน้า 113 ; สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์, 2542, หน้า 47 ; สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2543, หน้า 204 ; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 10)

2. โครงสร้างประชากรในช่วง พ.ศ. 2525 – 2545 อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงเหลือร้อยละ 1.3 ต่อปี และมีแนวโน้มว่าประชากรวัยเด็กจะลดลง ในขณะที่ประชากรวัยแรงงาน (25-60 ปี) และวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้น ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ประชากรกลุ่มเด็ก (0-2 ปี) มีจำนวน 3.23 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2540 ลดเหลือ 3.09 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2544 ประชากรกลุ่มอายุวัยเรียน (3-21 ปี) จำนวน 21.24 ล้านคน ลดเหลือ 20.76 ล้านคน ประชากรกลุ่มวัยแรงงาน (22-60 ปี) มีจำนวน 31.68 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 34.14 ล้านคน และประชากรวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีจำนวน 4.75 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 5.45 ล้านคน ตามลำดับ และยังประมาณการจนถึงปี พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นช่วงสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 คาดว่าประชากรกลุ่มเด็กปฐมวัยและกลุ่มวัยเรียนมีแนวโน้มลดลงเหลือ 2.94 และ 20.09 ล้านคนตามลำดับ สำหรับประชากรวัยแรงงานและ

ประชากรวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 36.93 และ 6.31 ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 16 ; สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์, 2542, หน้า 46 ; สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์, 2544, หน้า 8 ; สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2544, หน้า 56 ; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 10)

3. จำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2532 ประเทศไทยมีประชากรจำนวน 55.6 ล้านคน นับเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 18 ของโลก ในปี พ.ศ. 2541 ประเทศไทยมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 60.9 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2543 เพิ่มขึ้นเป็น 62.3 ล้านคน โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2542 ซึ่งมี 61.6 ล้านคน ประมาณร้อยละ 1 เป็นประชากรชาย 31.0 ล้านคน ประชากรหญิง 31.3 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2544, 2545, และ 2546 มีประชากรจำนวน 62.4, 63.4 และ 63.9 ล้านคน ตามลำดับ คาดว่าในปี พ.ศ. 2550 จะมีประชากรประมาณ 65.9 ล้านคน และในปี พ.ศ. 2553 จะมีประชากรประมาณ 69.6 ล้านคน ส่วนในปี พ.ศ. 2560 จะมีประมาณ 70 ล้านคน แต่อัตราการเพิ่มของประชากรตามที่คาดหมายจะค่อย ๆ ลดลง โดยในปี พ.ศ. 2568 ประชากรจะเพิ่มขึ้นด้วยอัตราเพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้น เมื่อปี พ.ศ. 2541 ประชากรไทยประมาณร้อยละ 21 อยู่ในเมือง และร้อยละ 79 อยู่ในชนบท ซึ่งสอดคล้องกับสภาวะการทำงานของประเทศไทยที่ส่วนใหญ่มีการจ้างงานอยู่ภาคเกษตรกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 40 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 4 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ก, หน้า 6)

ด้านการศึกษา

1. ครูทุกคนได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ม.ล. พันธุ์สุรย์ ตดาวาสย์, 2527, หน้า 119 ; สิปปนนท์ เกตุทัต, 2539, หน้า 54 ; มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 40 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541, หน้า 168 ; วิชัย ดันศิริ, 2542, หน้า 99 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 230 ; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 22 ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 21 ; จรวยพร ธรณินทร์, 2544 ข, หน้า 8)

2. การกระจายโอกาสทางการศึกษาไปตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นไปอย่างแพร่หลาย โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เข้าช่วยดำเนินการ (ม.ล. พันธุ์สุรย์ ตดาวาสย์, 2527, หน้า 119 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538, หน้า 43 ; สิปปนนท์ เกตุทัต, 2539, หน้า 52 ; อมรวิทย์ นาครทรรพ, 2539, หน้า 3 ; มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 40 ; สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ข, หน้า 52 ; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 23 ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 21)

3. คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และในปี พ.ศ. 2549 ประชาชนมีการศึกษาเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 9 ปี รวมทั้งขยายโอกาสให้เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ กลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ สามารถจัดการศึกษาได้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2540, หน้า 70 ; อมรรวิชัย นาคทรพร, 2539, หน้า 3 ; มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 40 ; สิปปนนท์ เกตุทัต, 2540, หน้า 74 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 19 ; จรวยพร ธรณินทร์, 2544, หน้า 5 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ก, หน้า 41)

4. การผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาระดับต่าง ๆ ที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ (ม.ด. พันธุ์สุรีย์ ลดาวัลย์, 2527, หน้า 119 ; จรวยพร ธรณินทร์, 2544 ก, หน้า 5 ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 21 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ก, หน้า 41, หน้า 240 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ก, หน้า 240 ; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 22)

ด้านศิลปะและวัฒนธรรม

1. การส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ โดยเริ่มที่ตัวบุคคล ครอบครัวและชุมชน และส่งเสริมความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีในความเป็นไทย และชาวซึ่งในศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย รวมทั้งวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยและประเทศเพื่อนบ้าน (สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย, 2540, หน้า 75 ; มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 26 ; กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ, 2542, หน้า 117 ; สำนักงานสภาพัฒนาบับนราชภัฏ, 2543, หน้า 11 ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 22)

2. กระแสวัฒนธรรมใหม่ที่มาจากการสื่อสาร สารสนเทศ สารบันเทิงต่าง ๆ จากต่างประเทศกำลังเข้ามาแทนที่เอกลักษณ์และคุณค่าแบบดั้งเดิมของสังคมไทย วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันเปลี่ยนเป็นต่างคนต่างอยู่ ค่านิยมในการปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาลดน้อยลง โดยเฉพาะสังคมเมืองไม่ค่อยให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมทางสังคมนิยมเชิดชูคนมีเงินตรามากกว่าคนดี ความเข้าใจวัฒนธรรมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตลดลง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหามนุษย์สัมพันธ์และความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกร่วมสังคม ครอบครัวเดี่ยว การหย่าร้าง อาชญากรรม โสเภณี ยาเสพติด การแพร่กระจายของโรคเอดส์ คุณภาพชีวิตของเด็กและสตรี เป็นต้น (กฤตยา อาชวนิจกุล, กุศล ชุนทรชาติ และอรทัย อาจ่อ, 2534, หน้า 11 ; สิปปนนท์

เกตุทัต, 2539, หน้า 12 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2543, หน้า 9 ; พรชูลี อาชวอำรุง, 2541, หน้า 100)

3. การพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติและท้องถิ่นเพื่อสืบสานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และนำมาปฏิบัติในวิถีชีวิตเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมของชุมชน (ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 22 ; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 22)

ด้านสาธารณสุข

1. ภาพลักษณ์สุขภาพของคนไทยในอนาคต คนไทยทุกคนมีสุขภาพดีทั้งในมิติทางกาย ทางจิต และทางสังคม เกิดและเติบโตขึ้นในครอบครัวที่อบอุ่น มีสติปัญญาที่จะกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค มีหลักประกันในการได้รับการสุขภาพที่มีคุณภาพดีด้วยค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมอย่างทั่วถึง มีความปลอดภัยในการประกอบอาชีพและการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัยและชุมชนที่เข้มแข็งและอบอุ่น และเมื่อไปถึงจุดสุดท้ายของชีวิตก็จากไปอย่างสงบ สมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (สายสุริ จุติกุล, สิปปนนท์ เกตุทัต และจรัล กุลละวณิชย์, 2539, หน้า 93 ; เทพพนม เมืองแมน, 2540, หน้า 87 ; สิปปนนท์ เกตุทัต, 2540 ข, หน้า 31 ; อิศระ สุวรรณบล, 2543, หน้า 69)

2. ระบบสาธารณสุขไทยในอนาคตเป็นลักษณะที่ก้าวหน้าทันสมัย มีลักษณะดังนี้ (เทพพนม เมืองแมน, 2540, หน้า 70 ; มนต์รี สุภาพร, 2541, หน้า 42 ; อิศระ สุวรรณบล, 2543, หน้า 71) ดังนี้

2.1 สามารถครอบคลุมหลักประกันด้านสุขภาพแก่ประชาชนทุกคน และได้รับสิทธิเท่าเทียมกันในการรับบริการสุขภาพขั้นพื้นฐาน

2.2 สามารถควบคุมระบบการจ่ายเงินค่าบริการในลักษณะที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและความประหยัด ระบบจ่ายเงินแบบเหมาจ่ายรายหัว ที่ครอบคลุมทั้งบริการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาล และฟื้นฟูสภาพ ทำให้ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพไม่เกินร้อยละ 10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ

2.3 ระบบการประเมินและกำกับคุณภาพมาตรฐานสถานพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชน เป็นระบบที่มีอิสระ มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพสูง มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะทั้งด้านคุณภาพและราคา ภายใต้ระบบนี้จะมีกลไกในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ การจ่ายค่าชดเชยที่เหมาะสมให้แก่ผู้ได้รับอันตรายจากบริการสุขภาพ โดยไม่ต้องพึ่งพากระบวนการยุติธรรมซึ่งจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง

2.4 ความเหมาะสมในสัดส่วนบริการของภาครัฐและเอกชน ทั้งด้านการผลิต พัฒนาทรัพยากร และการจัดบริการสุขภาพ มีการแข่งขันกันในเรื่องคุณภาพและประสิทธิภาพ อย่างเป็นธรรม สถานพยาบาลภาครัฐมีอิสระและกล่องตัวแบบเดียวกับภาคเอกชน รัฐและเอกชน จะร่วมมือกันมากขึ้น และหากระบบประกันสุขภาพกำหนดให้ผู้ป่วยรับยาจากร้านขายยาแล้ว อนาคตร้านขายยามีระบบการจำหน่ายยาตามใบสั่งแพทย์เป็นหลัก

2.5 การพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น กฎหมาย ระบบการเมือง การปกครอง วัฒนธรรม การศึกษา การสื่อสาร เป็นต้น เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม และมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการจัดการและเรียกร้องการพัฒนา บริการสุขภาพ ซึ่งอาจทำให้ช่องว่างความไม่เข้าใจระหว่างผู้รับบริการและผู้ให้บริการมีสูงขึ้น ผู้ให้บริการจะต้องปรับตัวโดยเฉพาะเรื่องความรู้ ทักษะในการสื่อสารกับผู้รับบริการ

3. การจัดระบบการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตราย การป้องกันอุบัติเหตุ และ อุบัติภัย การควบคุมการเพิ่มจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ และดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์อย่างเหมาะสมพร้อมกับสนับสนุนการสร้างและเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ เร่งรัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ การกีฬา และสนับสนุนให้เกิดองค์กร เครือข่ายควบคุมป้องกันโรคในทุกระดับ (อิสระ สุวรรณบล, 2543, หน้า 69 ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 18 ; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 10)

4. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งในปี พ.ศ. 2570 มีจำนวนประมาณ 10 ล้านคน จะได้รับการดูแลเป็นพิเศษ มีสวัสดิการด้านอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัยครบทุกคน มีการดูแลสุขภาพ เป็นสวัสดิการเต็มรูปแบบ มีสถานที่อยู่อาศัยกาย มีการเข้าสังคม มีการติดต่อสื่อสารที่สะดวก มีงานอดิเรกให้ทำ และให้สามารถทำงานที่มีคุณค่าต่อสังคมได้ตามความถนัดของแต่ละคน (มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 42 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544 หน้า 9)

5. สถาบันการศึกษาทางการแพทย์และการสาธารณสุขมีการผลิตบัณฑิตที่มีทั้งปริมาณ และคุณภาพเพียงพอ มีขีดความสามารถทางการศึกษา วิจัย แสวงหาความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อยู่ในระดับแนวหน้าของโลก สามารถผลิตและจำหน่ายสื่อการศึกษาและอุปกรณ์ทางการแพทย์ นำรายได้เข้าประเทศ (มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 42 ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 18)

6. การสนับสนุนมาตรการ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีผังเมืองที่เหมาะสม มีสวนสาธารณะหรือสวนสุขภาพ มีการอบรมความรู้ด้านประชากร โภชนาการ มีอาสาสมัครเฝ้าระวังในเรื่องยาเสพติด และสามารถ

ลดการสูบบุหรี่และบริโภคสุราได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 และเน้นให้ประชาชนเป็นผู้ที่รักษาสุขภาพตนเอง (มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 41 ; อิศระ สุวรรณบล, 2543, หน้า 70)

ด้านเศรษฐกิจ

1. ระบบเศรษฐกิจที่มีการสร้างและขยายเครือข่ายด้านการค้า เนื่องจากระบบเศรษฐกิจไทยเป็นระบบเปิด ดังนั้นจึงต้องไปเกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก กระแสของการแข่งขันจะมีความรุนแรงมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินกิจกรรมในลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น AFTA, APEC, ASEM เป็นต้น เพื่อก่อให้เกิดอำนาจต่อรองกับประเทศต่าง ๆ หรือภูมิภาค ต่าง ๆ (สนิท สมักรการ และสุพรรณิ ไชยอำพร, 2538, หน้า 46 ; มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 18 ; กฤษฎา วงษาสันต์ และคณะ, 2542, หน้า 300 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2543, หน้า 6 ; สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2543, หน้า 203 ; สำนักงานปลัดกระทรวง, 2544, หน้า 9)

2. ระบบเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ วิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 จะเป็นกรณีศึกษาให้สังคมไทยได้มีการตระหนักในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจพร้อมก้าวสู่เศรษฐกิจยุคใหม่อย่างรู้เท่าทันต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 21 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541, หน้า 35 ; มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 16 ; อำนาจ วีรวรรณ, 2541, หน้า 36 ; กฤษฎา วงษาสันต์ และคณะ 2542, หน้า 298 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 14)

3. ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี เป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ยอมรับการแข่งขัน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้บริโภค (ณรงค์ชัย อัครเศรณี และสิปปนนท์ เกตุทัต, 2539, หน้า 93 ; โอฟาร ไชยประวัติ, 2540, หน้า 65 ; มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 15 ; กฤษฎา วงษาสันต์ และคณะ, 2542 หน้า 294 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2543, หน้า 6)

4. ระบบเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นตนเองหรือเศรษฐกิจแบบพอเพียง เป็นระบบเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีความสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ได้โดยอิสระ เป็นการผลิตเพื่อบริโภคซึ่งเป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยทุกคน (กฤษฎา วงษาสันต์ และคณะ, 2542, หน้า 298 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2543, หน้า 7 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 3 ; สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม, 2544, หน้า 79)

5. การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพสูงขึ้น บุคลากรด้านการเงิน วิศวกร และแรงงานมีฝีมือจะต้องสร้างและพัฒนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะทางด้านการเงิน แนวโน้มเป็นเสรีมากขึ้น สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้นของประเทศรวมทั้งเพื่อรองรับการขยายฐานการผลิตของประเทศอุตสาหกรรมมาชั่งไทยด้วย (สนธิ สมักรการและสุพรรณิ ไชยอำพร, 2538, หน้า 47 ; สิปปนนท์ เกตุทัต, 2539, หน้า 13-14 ; ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2540, หน้า 70 ; สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2543, หน้า 204)

6. ระบบเศรษฐกิจที่มีการถ่ายโอนการผลิตไปสู่ภาคธุรกิจเอกชน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตอันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้บริโภค จึงต้องถ่ายโอนการผลิตจากหน่วยงานของรัฐ อันได้แก่ รัฐวิสาหกิจไปสู่การผลิตโดยเอกชน ก็จะต้องมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจทั้งหมดที่มีอยู่ (กฤษฎา วงษาสันต์ และคณะ, 2542, หน้า 300 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2543, หน้า 6)

7. โครงสร้างพื้นฐานของศักยภาพทางเศรษฐกิจขยายตัวอย่างเพียงพอ ด้านพลังงานมีพลังงานในอนาคตเพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและภาคอุตสาหกรรม ขณะเดียวกันก็มีการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านโทรคมนาคม การขยายตัวด้านโทรคมนาคมเพียงพอกับความต้องการ มีความทันสมัย สะดวก และรวดเร็ว สาธารณูปโภคขยายตัวพอกับความต้องการ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต การขนส่งและโครงข่ายการขนส่ง มีการขยายตัวอย่างเป็นระบบ และกระจายตัวไปทั่วภูมิภาค (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2540, หน้า 69 ; เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541, หน้า 36-37)

ด้านการเมืองการปกครอง

1. การกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นมากขึ้นแต่เป็นไปอย่างช้า ๆ และไม่มีคุณภาพมากนัก (สนธิ สมักรการ และสุพรรณิ ไชยอำพร, 2538, หน้า 48 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 23 ; พรชูลี อาชวอำรุง, 2541, หน้า 100 ; มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 11 ; สุวิชัย โกสวัชระวัฒน์, 2542, หน้า 127 ; รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2542, หน้า 142 ; สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2543, หน้า 202 ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 26 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ง, หน้า 18-19)

2. องค์การตรวจสอบมีประสิทธิภาพ เพียงพอที่จะป้องกันปราบปรามให้คนไม่ดีพ้นจากวงการเมืองได้ (ประสิทธิ์ คำธงชัย และชาญชัย แสวงศักดิ์, 2540, หน้า 44 ; พรชูลี อาชวอำรุง, 2541, หน้า 100 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2543, หน้า 13 ; สถาบันราชภัฏ

บุรีรัมย์, 2544, หน้า 10 ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 25 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 29)

3. ประชาชนตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภาที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สนธิ สมักรการ และสุพรรณิ ไชยอำพร, 2538, หน้า 49 ; สุจิต บุญบงการ, 2541 หน้า 94 ; ประสิทธิ์ คำราชย์ และชาญชัย แสวงศักดิ์, 2540, หน้า 43 ; พรชูลี อาชวอำรุง, 2541, หน้า 100 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541, หน้า 131)

4. นักการเมืองที่เข้ามามีอำนาจบริหารบ้านเมืองส่วนใหญ่เป็นคนดีมีความรู้ความสามารถซื่อสัตย์สุจริต และปรารถนาดีต่อสังคมไทยอย่างแท้จริง มีกระบวนการยุติธรรมที่เป็นที่พึงของประชาชน มีความเป็นธรรมในสังคม (สุจิต บุญบงการ และสายสุรี จุติกุล, 2539, หน้า 94 ; ประสิทธิ์ คำราชย์ และชาญชัย แสวงศักดิ์, 2540, หน้า 43 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541, หน้า 130)

5. การสรรหาผู้นำทางการเมืองจะพัฒนาขึ้นมากขึ้น โดยผู้นำทางการเมืองในอนาคตจะต้องมีความรู้ ความยุติธรรม เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล (สนธิ สมักรการ และสุพรรณิ ไชยอำพร, 2538, หน้า 43 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 23 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541, หน้า 141)

6. กฎหมายมีความทันสมัย มีบุคลากรของรัฐที่มีความสามารถ มีการบังคับใช้กฎหมายที่ตรงไปตรงมาและเสมอภาค (ประสิทธิ์ คำราชย์ และชาญชัย แสวงศักดิ์, 2541, หน้า 43 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541, หน้า 142)

7. ความเป็นประชาธิปไตยที่เต็มรูปแบบ มีความเหมาะสมเท่าเทียมกันในการบริหาร อำนาจอธิปไตย อำนาจตุลาการ ทั้ง 3 อำนาจสามารถที่จะตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกันได้เสมอ (มนตรี ศุภาพร, 2541, หน้า 11 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541, หน้า 135-136)

8. ระบบและกระบวนการในการปกครองบริหารงานแผ่นดินมีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และระบบราชการมีประสิทธิภาพโปร่งใส (สุจิต บุญบงการ และสายสุรี จุติกุล, 2539, หน้า 94 ; ประสิทธิ์ คำราชย์ และชาญชัย แสวงศักดิ์, 2540, หน้า 44)

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. สิ่งแวดล้อมจะถูกทำลายในวงกว้างมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ และเสียง จากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล จากสารอันตราย จากของเสียอันตราย ส่งผลให้เกิดความขาดแคลนและราคาสูง ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สำคัญ ที่ต้องได้รับการปรับปรุง แก้ไขอย่างมีแบบแผน อย่างถูกหลักวิธีและปลอดภัยทั้งในระดับประเทศ และระดับจังหวัด รวมทั้งการออกและปรับปรุงกฎหมาย และปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารขององค์กร และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนรณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รับความร่วมมือที่ดีจากประชาชนทุกฝ่าย (สนธิ สมุทรศรี และสุพรรณิ ไชยอำพร, 2538, หน้า 51 ; คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2540, หน้า 12 ; มন্ত্রী สุภาพร, 2541, หน้า 40 ; พรชูลี อาชาวำรุง, 2541, หน้า 100 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2543, หน้า 35 ; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 11)

2. การฟื้นฟูสภาพและการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะการปลูกสร้างสวนป่าและฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมในเขตป่าอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมของราษฎรและชุมชนในการป้องกันจัดการและดูแลทรัพยากรป่าไม้ และความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งควรจะเน้นเป็นพิเศษ โดยเฉพาะการเร่งรัดการออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนเพื่อรองรับการมีส่วนร่วมของราษฎรในพื้นที่ในการดูแล ป้องกันรักษาป่าไม้ของชาติต่อไป และสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ธีระ พันธุมวนิช, 2540, หน้า 144 ; มন্ত্রী สุภาพร, 2541, หน้า 42 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2543, หน้า 34 ; ชีระพล อรุณะกสิกร และคณะ, 2542, หน้า 48 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 63)

3. ทรัพยากรพลังงาน ความต้องการในการใช้พลังงานของประเทศยังมีเพิ่มมากขึ้น และจะปรับปรุงโครงสร้างราคา การรณรงค์การประหยัดการใช้พลังงาน การกำหนดมาตรการควบคุมป้องกันการปล่อยของเสีย ระบบกำจัดและพัฒนาเทคโนโลยีทาง การผลิต และการใช้พลังงานเชื้อเพลิงที่ได้มาตรฐานและเกื้อกูลต่อสภาพแวดล้อม (คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2540, หน้า 12 ; ปริดา วิบูลย์สวัสดิ์, 2540, หน้า 147 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2543, หน้า 34 ; สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2544, หน้า 57 ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 12)

4. ทรัพยากรน้ำ การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม บริการและการอุปโภคบริโภค ก็ยังคงเป็นปัญหาต่อไป จึงจำเป็นต้องแก้ไขโดยการปรับปรุงกฎหมาย และการจัดโครงสร้าง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำใหม่ ทั้งน้ำผิวดินและใต้ดิน ให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น (ชีระพล อรุณะกสิกร และคณะ, 2542, หน้า 48 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2543, หน้า 34 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2544, หน้า 35 ; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2544, หน้า 35)

ราชภัฏ, 2543, หน้า 34 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 64 ; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 11)

ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1. การใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด้านการผลิตทางอุตสาหกรรม ด้านบริหารธุรกิจ ด้านพาณิชยนาวิ ด้านพลังงาน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อกระจายรายได้ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม ต้นทุนต่ำ สามารถพัฒนาและขยายได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนทั้งประชาชนทุกคนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เองมากขึ้น โดยไม่หวังพึ่งเทคโนโลยีสำเร็จรูปจากประเทศที่พัฒนาแล้วแต่เพียงอย่างเดียว (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2539, หน้า 13 ; สิปปนนท์ เกตุทัต, 2540, หน้า 31 ; มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 52 ; นรินทร์ โตเผือก, 2542, หน้า 48 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า ฐ ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 15 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ง, หน้า 53)

2. การพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในทุกระดับให้มีความเพียงพอทั้งด้านปริมาณและคุณภาพโดยสถาบันอุดมศึกษาผลิตนักวิทยาศาสตร์ปีละไม่ต่ำกว่า 2,000 คนภายใน 10 ปี เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศอันยั่งยืน และเตรียมประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541, หน้า 196 ; มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 48 ; ทักษิณ ชินวัตร, 2544, หน้า 15 ; สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์, 2544, หน้า 10 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า ฐ ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ข, หน้า 46)

3. การพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในทุกระดับขั้นการศึกษาโดยผลิตครูนักวิทยาศาสตร์ปีละ 2,000 คน สร้างห้องปฏิบัติการสำหรับโรงเรียนสายสามัญที่ได้มาตรฐานไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 และเพิ่มสัดส่วนของนักศึกษาในกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ให้มากขึ้น (มนตรี สุภาพร, 2541, หน้า 48 ; นรินทร์ โตเผือก, 2542, หน้า 86 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า ฐ ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ข, หน้า 46)

4. การเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านวิจัยและพัฒนาของประเทศทั้งภาครัฐและเอกชนไม่น้อยกว่า 0.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือภาครัฐสนับสนุนค่าใช้จ่ายการวิจัยและพัฒนา

ร้อยละ 1.5 ของปริมาณรายจ่ายประจำปี โดยเน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ควบคู่กับการใช้ประโยชน์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร คนยากจน และผู้ด้อยโอกาส (นรินทร์ โตเผือก, 2542, หน้า 86 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 98 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ก, หน้า 48)

สรุป

ด้านประชากร โครงสร้างครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว ประชากรวัยเด็กลดลง วัยแรงงานและวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น อัตราการเพิ่มของประชากรมีแนวโน้มลดลง อายุขัยของคนไทยสูงขึ้นจากอดีต อัตราการรู้หนังสือในอีก 15 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2559) ทุกคนจบการศึกษามัธยมศึกษาชั้น 9 ปี คุณภาพชีวิตของประชากร ปี พ.ศ. 2541 ร้อยละ 21 อยู่ในเมือง และร้อยละ 79 อยู่ในชนบท ด้านการศึกษา ครูทุกคนได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการศึกษาตลอดชีวิต คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ผลิดำรงคนด้านอาชีวศึกษาทุกระดับอย่างเพียงพอทั้งปริมาณและคุณภาพ ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสำนึกและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย และมีความสุขตามวิถีชีวิตดั้งเดิมควบคู่กับความเจริญทางเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยี ด้านสาธารณสุข คนไทยมีสุขภาพดีทั้งทางกาย ทางจิตใจและทางสังคม ระบบสาธารณสุขเป็นระบบที่มีลักษณะทันสมัยคนไทย คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจะได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ส่งเสริมสุขภาพของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล

ด้านเศรษฐกิจ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการสร้างเครือข่ายทางการค้า เป็นเศรษฐกิจที่มีความพอคือ เป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ระบบเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นตนเองหรือเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพสูงขึ้น มีการถ่ายโอนการผลิตสู่ภาคเอกชน การคมนาคมสะดวกรวดเร็วทุกภูมิภาค

ด้านการเมืองการปกครอง มีการกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นมากขึ้น ประชาชนตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น มีองค์กรตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ นักการเมืองที่เข้ามาบริหารประเทศส่วนมากเป็นคนดีมีความรู้ความสามารถ ชื่อสัตย์สุจริตต่อสังคมไทย การสรรหาผู้นำทางการเมืองจะพิถีพิถันมากขึ้น มีกฎหมายที่ทันสมัย มีความเป็นประชาธิปไตยที่เต็มรูปแบบ การปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินมีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมถูกทำลายในวงกว้างมากขึ้น พื้นฟูสภาพและการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเร่งรัดออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนและการมีส่วนร่วมของราษฎร ทรัพยากรน้ำ มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย จัดโครงสร้างการบริหารจัดการน้ำใหม่ให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพ สิ่งแวดล้อม ปัญหามลพิษทางน้ำ ทางอากาศและเสียง มลพิษจากขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล จากสารอันตรายและของเสียอันตราย ต้องแก้ไขอย่างมีแบบแผน ถูกหลักวิธี รวมทั้งออกกฎหมายและปรับปรุงกฎหมาย ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารองค์การ ประสานงานและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อได้รับความร่วมมือด้วยดีจากประชาชนทุกฝ่าย ทรัพยากรพลังงานปรับปรุงโครงสร้างราคา มาตรการประหยัดการใช้พลังงาน

ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เร่งพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทุกระดับให้เพียงพอทั้งปริมาณและคุณภาพ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารจัดการสมัยใหม่และการศึกษา ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับชั้นการศึกษา และเพิ่มงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ มีนักวิจัยที่เป็นคนไทยในระดับใกล้เคียงกับประเทศกลุ่มอาเซียน